

Ljubica Arsić

RAJSKA
VRATA

■ Laguna ■

Copyright © 2015, Ljubica Arsić
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

RAJSKA VRATA

SADRŽAJ

Tratorija <i>Bistro</i>	9
Igra senki	20
Tablet	31
Prepoznavanje	41
Crastvo mirisa	46
Malena	59
Vlasnik pronadenog tableta.	67
Porodično vreme.	79
Blondi na sajtu za ispovedanje	89
Staklena kugla	96
Stara parfimerija	108
Majmun sa zelenim trbuhom.	114
Potruga	124
Pljačka.	133
Frančeskani.	149
Stari gresi	168

Kineska prodavnica	180
<i>Misterija</i>	190
Ispod dleta	205
<i>Kabirijine noći</i>	213
Dom nevinih	221
Ujed anđela	228
Kajpirinja	240
Moć sudbine	249
Vrtoglavica	257
Duge senke	263
Fotografija	269
Marten van der Horst	278
Polovina jabuke	284
Utakmica	292
Veliko spremanje.	299
Fitnes-klub	305
Martiška.	316
<i>O autorki</i>	321

TRATORIJA *BISTRO*

Iz uske ulice, zatamnjene kamenim firentinskim palatama, pomaljao se fratar.

Žurio je da pređe ulicu, zaobišao vespu sa muškobanja-
stom šiparicom obučenom u preširoke maskirne pantalone
i majicu sa dubokim izrezom na leđima i uputio se prema
mestu na kojem je sedela Đurđa.

Nisu joj promakli lagano njihanje mantije, ledena poni-
znost kojom je hodao pazeći da ni mrava ne zgazi, nadme-
nost na glatko izbrijanom licu bez mimike, osveženom u
letnjoj sparini afteršejvom, spravljenim u privatnim okol-
nostima, potapanjem cvetova divlje narandže u alkohol.
Njegova pravougaona crna torba krmanila je kroz nabore
podsticane hodom.

Iz gledalo je kao da taj fratar koji plovi ulicom odnekud
poznaje Đurđu i želi da što pre stigne na ugovoreni sasta-
nak, žureći prema njoj. A onda je uradio nešto neočekivano.
Iznenada je stao leđima okrenut ljudima koji su prolazili,
lica tako blizu zida kuće da ga je skoro dotakao nosom. Iz
proreza na mantiji izvadio je kutiju cigareta, uzeo jednu i

prineo je upaljaču. Iz upaljača je suknuo plamen, uski rep žarptice koji se zatim pitomo smanjio. Fratar je, stojeći na ulici, usredsređeno i duboko povukao nekoliko dimova, otpuhivao ih je malo iznad glave, a potom je bacio na trotoar dopola popušenu cigaretu, koju je marljivo izgazio. Kao da se ništa nije dogodilo, nezainteresovano je prošao pored slabašno osvetljene vitrine tratorije *Bistro* i nestao u uskom prolazu.

Durđa je otkrila tratoriju *Bistro* spuštajući se uličicom od pansiona gde je odsela. Pred njom se pojavila trščana ograda postavljena oko stolova natkrivenih tendom. U Firenci, na kraju nekog neuglednog prolaza ili naoko slepe, tesne ulice u kojoj pešaci leđima pribijeni uza zid propuštaju taksi ili turistički minibus, dešavalo joj se da izbije na mesto gde bi čovek mogao satima da zuri u šarenilo prolaznika. Nakon poslovnog sastanka na kojem joj je, uz osmehe ali i potuljenu pozornost, menadžer za onlajn trgovinu parfemima tumačio cene i procenat, dobro joj je došlo ovakvo opuštanje.

Odmah joj se svidela ta nenametljiva tratorija bez ukrasa, bašta sa svega nekoliko okruglih stolova, odmaknutih jedan od drugog na ugodnu udaljenost koja podrazumeva bliskost zajedničkog mesta, na kojem ljudi žele da istovremeno budu sami ali i u nečijem društvu, da pomalo slušaju tuđe razgovore, a i da njih neko prisluškuje, ljutnuvši se, uz neznatno negodovanje, što njihovi razgovori zanimaju druge.

Unutrašnjost tratorije sa polovnom, slabo osvetljenom vitrinom okićenom nalepnicama na kojima su divokoze i pastiri reklamirali sir, sa plastičnom lamperijom boje drveta i flašama vina poređanim na montažnoj polici iznad kase – delovala je neprilagođena gradu u kojem pokušava da izraste u mesto dostojno poštovanja. Ličila je na ružnjikavu krtolu punu tamnih okaca, koja ipak obećava bajan cvet. Jedino je serigrafija sa čempresima po obodu blago

zakrivljenog toskanskog proplanka pokazivala u kojoj se zemlji tratorija nalazi.

Svratila je u nju, posle poslovnog sastanka, već drugo veče zaredom.

Mlada žena dugih udova i neprirodno crne, ravno fenirane kose, zabavljena oko vodenih prskalica postavljenih duž žardinjera sa poleglim devojačkim srcem, nije je odmah приметila. Otvorila je vratanca sa slavinom, unutra je okretala nešto, verovatno podešavala ventil, i visoki mlazevi su prhnuli, muzgavom gumicom brišući leto. Nad cvećem u sanducima nadvila se jedva vidljiva, prhtava magla. Zatim je žena prišla Đurđinom stolu, osmehnula se, u korenu njenog gruzijski povijenog nosa spojile su se dve crne ptice obrva. Nisu to bile ptičice koje ćućore, nikako slavuji na zlatnoj grani, već jastrebovi u brišućem letu, pera iz krila onog Leonardovog kraguja iz njegovog ranog detinstva, koji mu je sleteo na kolevku i, kako je to slikar dobro zapamtio i zapisao u svojim uspomename, repom pročeprkao po bebinim otvorenim ustima.

„Izvolite?“

Đurđa je duboko pod sto podvukla susednu stolicu sa svojom tašnom.

„Neko vino, samo da ne bude mnogo suvo.“

„Želite belo?“

„Radije crno.“

„Možda kjanti ili nobile?“

„Nobile? Kakvo je to vino?“

„Mnogima se dopada.“

„Volela bih i nešto za jelo. Malo sira i maslina... Nisam mnogo gladna, tek da nešto pregrizem.“

„Ne brinite, pripremiću vam nekoliko vrsta sira. Koziji, neki odležali, gorgonzolu i parmiđano. Imamo dobar izbor.

Moj svekar nam na selu nabavlja najbolje. On se izuzetno razume u sireve.“

Rečenice na italijanskom vrcale su kao mlazevi iz prskalice. Đurđa je klimnula glavom, naglašavajući da kozji bude što stariji. I da joj, uz sir, obavezno donese tanjirić džema od breskve. Probala je prošle godine da džem jede uz sir i to joj se mnogo svidelo.

„Si, signora, certo...“

Žena iz tratorije je još nešto htela da kaže. Pitoma, zgodna lujka obučena u pretesne farmerke sa tregerima koji su sa strane gurali njene grudi smeštene u vonderbra. Obrve su se podigle prateći ruku koja je vodoravno zasekla vazduh, a onda se predomisli i krenula prema žučkasto svetlosti izloga u kojem je menzaško osvetljenje slabe sijalice sendvičima napravljenim tog jutra davalo turobni odsjaj hrane prodavane po autobuskim stanicama.

Pre nego što je otišla da pripremi Đurđinu narudžbinu još malo je, podbočena, motrila ulicu sa prolaznicima. Kroz njenu ruku koja je oblikovala obruč, mrgodni anđeli sa susednog slavluka kamenim mašicama, arhitektonski veoma mudro izvedenim, čupkali su suvo lišće i precvetale glavice u žardinjerama. Zatim je, poput jogunaste devojčice koja je usred igre upravo otkrila kišu i bare, okvasila dlanove na mlazevima prskalice postavljenim oko bašte.

Pogrešno je misliti da se presudni trenuci u životu, oni u kojima život zauvek menja dosadašnji smer, događaju u drečavoj dramatičnosti, uskovitlanosti osvetljenoj raskošnim vatrometom. Takva se priča pronalazi u sklepanim romanima koje pišu amateri ubeđeni da je iskrenost ono najvažnije što mogu da ponude, takve su reportaže mamurnih novinara željnih da ispune stupce bulevarskih rubrika, ostvarenje filmadžija sa tamnim naočarima, uobraženih, umornih od

zamišljanja slave pod blicevima. Nema praska, pada meteora. Ništa se ne čuje. Tišina je tako uobičajena, prevrat je skoro neopažen. Sve se priprema ispotiha. Unutrašnji talasi, često menjajući smer tako da surferi na njima oklevaju ipak se čvrsto držeći daske na kojoj jedre, ponavljaju pokrete u nedostatku reči da opišu iskustvo koje ih je upravo zadesilo i u kojem vetar kolebljivo duva u njihova leđa.

Pošto je tokom popodneva obavila važan sastanak sa poslovnim partnerom koji joj je dostavljao parfeme za onlajn prodaju, Đurđa je prošetala pored Duoma. Bruneleski se baš proslavio tom jajastom kupolom Crkve Santa Maria Fiore, izgrađenom bez skela, sa ciglama polaganim u šari riblje kosti, po uzoru na rimski Panteon. Mora da je svako od prisutnih ostajao bez daha posmatrajući događaj za one odsutne opisan u prospektu, ponavljan svakog Uskrsa, ko zna otkada. Posle mise, mehanička golubica pušta se sa oltara na žicu prema ulazu, gde na kolicima pali vatromet, imitaciju onoga što se na isti praznik događa u Jerusalimu.

Đurđu je, zbog preterano rashlađene kabine aviona kojim je doputovala, i dalje mučio suvi kašalj. Stjuardesa joj je bila donela ćebe, čudeći se kako joj rashlađivanje smeta kad drugi putnici uživaju da im hladnoća iz ventilacione cevi iznad sedišta svom snagom duva u lice. Doduše, kašljala je mnogo manje nego prethodnog dana. Prošle noći skoro da nije trenula. Grebanje u grlu i nadražaj sličan golicanju smetali su joj da zaspi ali je, po preporuci apotekarice, prividno uspevala da ih umiri lekom tantum verde u raspršivaču.

Ružičasta boja Đotovog zvonika, kao isklesanog iz samog vazduha, polako je oksidirala u sumraku. Kampanil napravljen od belog mermera iz Karare, i zelenog, kao sveža mahovina, iz Prata, i ružičastog, dopremljenog iz sunčane Mareme, činio se, u sporom dolasku noći, sličan dečjoj tvorevini

od džinovskih lego-kockica. Ispod reljefa majstora Luke dela Robije, koji prikazuje stvaranje čoveka i njegova pregnuća i navodi veštine poput astrologije ili muzike, sa bradatim sviračem što duva u neki levkast instrument, umorni konji upregnuti u fijakere koji su čitavog dana prevozili turiste, revnosno su balegali.

Preko puta Đotovog zvonika, na ulazu u Baptisterijum gde su se krstili pesnik Dante i svi Medičijevi, grupa kojoj se pridružila Đurđa razgledala je pozlaćene reljefe na Vratima raja. Onaj sa Adamom i Evom prikazivao je sve što ih je snašlo. Adama, kako se posle božanskog dodira još bunovan diže iz nesvesti, dok oko njega lepršaju anđeli, Evu napravljenju od rebra, oboje posle kušanja i prestupa isterani iz raja. Eva se, očajna, malo povodi unazad, kao da će se onesvestiti. Svi ovi događaji predstavljeni su na jednom panelu, kao da su se dešavali istovremeno, jer u večnosti u stvari nema vremena, nema prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Vreme je dato čoveku da ga večnost ne uplaši. Čovek mora da savlada vreme krećući se po kratkoj duži od mesta A do mesta B.

Japanci, i sami slični zaustavljenim figurama na reljefu, strpljivo su sve fotografisali. Jedan kočijaš, nezadovoljan bakšišom, korbačem je iz sve snage ošinio po metalnom direkru okrnuvši nogu konja koji je zanjištao i lagano se čiftnuo.

Predveče, pre povratka u pansion, želeći da razmisli o poslovima koje je sklopila tog dana, Đurđa je otišla do *Bistroa* da popije vino i nešto pojede. Sela je za sto u ćošku bašte. Crnka za šankom ju je prepoznala i manhula joj krpom kojom je brisala čaše. Ulica se zavezala u svetleći čvor koji je na okupu držao nečiju kovrdžavu kosu, blještavilo zuba i smeha, glasove slobodne, meke, pretvorene u jedan jedini jezik razumljiv svima. Ljudi su se radovali letu.

Na susednoj stolici ležale su nečije zaboravljene novine sa fotografijom pape na naslovnoj strani. Papa u belom blagosiljao je Đurđina kolena, dok su okrajci slova iz naslova činili vrhove nekog nerazgovetnog teksta. Uzela je novine odmah primetivši da su neobično krute i teške, da se u njima nalazi nešto tvrdo, umetnuto između stranica. Kada ih je rastvorila, ugledala je tablet. Otkud tablet? Neko ga je, zajedno sa pročitanim novinama, sigurno zaboravio na stolici *Bistroa*.

Pogledom je obuhvatila okolne stolove koje su gosti polako napuštali. Troje njih su još uvek sedeli za stolom na suprotnom kraju bašte. Porodica Amerikanaca, svi u safari pantalonama, proučavali su jelovnik. Majka kratke sede kose, koja poziva na povratak prirodnom životu bez aditiva, i njena špicasta naslednica, goropadna kćer, glasno su raspravljale, uz očevo mudro ćutanje, o tome šta da naruče.

„Pica ili pasta?“

„Salate su zdravije.“

„Ali ovo je zemlja testa. Možemo da naručimo pastu bolonjeze.“

„Možda ipak slabo pečen, krvav biftek?“, bojažljivo predlaže otac.

„Suviše je kasno za meso. Nismo ovde došli da se prejedamo.“

Odluka je pala – lazanje u keramičkim posudama, koje je konobarica, da niko ne vidi, preuzela iz kuhinje susednog restorana i donela za njihov sto. Majka je oprezno prinela zalogaj usnama. Namrštila se, ovo je nedopustivo hladno! Zatim je isti zalogaj pružila mužu pa kćeri.

„Ove lazanje nisu dovoljno tople“, pozvala je konobaricu, koja ih je odnela sa stola i posle nekoliko minuta užurbano vratila iz kuhinje.

Majka je opet vrhom usana dodirnula zalogaj na viljušci, ostalo dvoje takođe su prineli usnama svoje zalogaje na viljuškama, malo oćutali, spustili ih u zemljane ćinije, buneći se da ni ovaj put lazanje nisu tople onoliko koliko treba da budu. Ustali su visoko dignute glave i odšetali bez objašnjenja, ostavljajući skoro punu flašu nepopijenog šardonea.

Konobarica je opet odnela porcije u susednu kuhinju, a zatim se posvetila nećemu oko ograde, pokušavajući da podesi pritisak vode u crevu za rashlađivanje bašte. Prolaznici su išli svojim poslom, zaneti zagrljajem ili razgledanjem fasada koje su polako tonule u mrak.

Đurđa je bez mnogo premišljanja otvorila svoju veliku tašnu i u nju hitro ubacila tablet zajedno sa novinama. Tašnu je potom zatvorila, odložila je na stolicu i mirno saćekala da je posluže.

Upravo pridošli par Holandćana još uvek je stajao dvoumeći se oko izbora stola. Onaj pored ograde? Volim da gledam na ulicu. Moždća ovaj veći, ali on se klima, dovoljno je pod nogu podmetnuti presavijeno parće salvete. Pogledom su oboje ispratili veliki drveni poslužavnik sa sirevima, donesen za Đurđin sto.

Pekorino staćonato mirisao je na stare baćve iz kojih su sicilijanski ludaci zaljubljeni u svoje sestre arlaukali, poput kurjaka, na pun mesec. Bućavac je, serviran na rukoli, vulgarno štipao za nozdrve, onaj omotan korom od crnog biberća i nastruganih tartufa lićio je na tek izniklu muždćevnu braću posle zajednićke neprospavane noći. U mekoj mocareli prelivenoj medom oćuvao se dah upravo pomuženog mleka u kojem je, bar za Đurđu, uvek bilo nećeg perverzno seksi.

Zeks, siks, seks, smeju se Holandćani igri reći dok ih je, onako gladne, hvatalo pivo.

Sirevi su seksi, naročito njihova podatljiva lepljivost, sposobnost da duboko u svoju meku unutrašnjost prime prst. Za onog koji, kao Đurđa, ima izuzetno čulo mirisa, privlačna je njihova neverovatna sličnost sa olizanim ptegibima na neosunčanoj koži. Maslinke su tu došle kao gastronomska pregrada, njihova gorčikavost bila je fioka za raspremanje uzbudljivog mešanja slatkog i slanog, onoga što povezuje ukus i njih.

Da bi osetila svu raskoš ukusa i mirisa, Đurđa nikada nije posegnula za cigaretama. Pušenje za nju nije bilo dozvoljeno. Njena baka Jelena, koja ju je uputila u tajne mirisa, sastavila je spisak zabranjenih stvari od kojih je među prvima ona koja se tiče druženja sa pušačima. Nikad ne boravi u zadimljenoj prostoriji jer će ti dim nepovratno uništiti talenat mirisanja. Pušači uvek kiselu zaudaraju na duvan, pa je i utisak o njima kiseo. Ma kakve skupe cigarete pušili, na kraju se sve svodi na zadah krdže. Oni su nepovratno izgubljeni za deo sveta koji se prima nosećim i tu nema o čemu da se razgovara. Pa dobro, ako je prosta cigareta obična kamenjarka, skupa cigareta je onda gejša, ali obe opovrgavaju značaj romantike i neizvesnosti. Zato je baka svome mužu Lazaru, koji je u njenom odsustvu pozvao muško društvo sa cigarama i tomposima, pobacala u đubre sve kravate, tvrdeći da je njihova sudbina zauvek zapečaćena jer materijal od kojeg su napravljene bespovratno upija pušački dim, koji nikada, ma koliko se vetrile, iz njih neće iščileti.

Holandani su još malo radoznalo zurili u Đurđin tanjir, a onda su se, posle kratkog domundžavanja, odlučili za proverenu pastu i kriglu piva. Kavaljer spasava svoj dobar glas time što, uprkos hrani koju treba jesti dok je topla i koju pritvorno ravnodušno ne primećuje, gleda zaljubljeno svoju

družbenicu. Ona mu pokazuje da je ovo hodočašće po Italiji prilika da se bolje upoznaju i dožive nezaboravne trenutke. Namešta kosu iza uвета, i sama iščekujući trenutak u kojem se gladi najzad zadaje prvi žestok udarac. Sluša ga ganuto, ne prekida ga. Apetit posle celodnevnog razgledanja grada preobražava njihovu tek načetu sreću na pomalo jeftin način. Po stolovima su, jednim klikom upaljača, zatreperili plamičci sveća u plitkim čašama.

„Da li ti je dobro?“

Potvrdila je glavom.

„Da li si srećna?“

Opet je klimnula na isti način.

„Volela bih da je malo više začinjeno. Pikantnije.“

Njen kavaljer zove poslugu, izvinjava se i traži malo belog luka.

Beli luk! Da li sam dobro čula? Kakvo skrnavljenje, beli luk na pastu! Ti stranci stvarno nemaju pojma.

Žena za šankom ljutito gestikulira obraćajući se nekom muškarcu koji se odnekud pojavio. Lenjo je sjahao sa vespe parkirane u nizu ostalih nagnutih na istu stranu, zakoračio pokretom koji pokazuje da mu je sve došlo dovde, da mu je dozlogrdilo. Skinuo je kacigu i stavio je u prtljažnik iza sedišta, izigravajući gazdu koji se odmah uputio prema kasi po kojoj će, zadubljen oko dnevnog pazara, prebirati i uredno spakovati sitniš u posebnu kesu. Svikao je na svašta, na male izgrede nepoznatog sveta prema kome mora da bude ljubazan. Ne odgovara na ovaj jeftin izazov, nepoštovanje prema latinskoj kuhinji, već samo mreška nozdrve pred belim lukom, isceđenim kroz minijaturnu presu nad tanjirima paste.

Ostali se mirisi, poput gujinih repova, vrludavo povlače ostavljajući trag u vidu crvenih tačkica. Beli luk na pasti!

Pih! Nebeska harmonija je zakratko poremećena. Sva vrata noći naglo je zatvorio carinik koga je nemoguće poljubiti, bar dok ne prespava i izjutra dobro ne opere zube. Beli luk se u dahu oseća i tokom sledećeg dana.

Jedino uski prolaz pored parkiranih vespi, kojim se Đurđa sa tašnom čvrsto stisnutom ispod ruke iskrada do svoje sobe u pansionu, još uvek odiše svežinom.